

Vijfde Bijbelstudie over de Psalmen, Psalm 56 van het boekje ‘Die lieflijk zijn en harten treffen’ van B.S. van Groningen, Bijbelstudies over de Psalmen.

1. Zingen: Psalm 56: 4
2. Gebed
3. Lezen: Psalm 56 en 1 Sam. 21: 10 – 15
4. Voorbede en mededelingen

Inleiding

We beginnen met *een korte samenvatting*, die boven de Psalm staat bij de kanttekeningen:

David door Sauls gestadige vervolging in handen der Filistijnen gekomen zijnde, klaagt tot God over al zijn lijden, wenen en zwerven, bidt om genade en zijner vijanden straf, roemt God Woord, vertrouwt op de vervulling en belooft daarvoor dankbaarheid.

We staan vervolgens stil bij de:

Auteur (David) en het opschrift

Achtergrond, zoals we dat lezen in 1 Sam. 21

Globale indeling:

- Opschrift
- 2 – 5: het gedrag van de goddeloze
- 6 – 10: Aanbidding van het recht en de verbondstrouw van de HEERE
- 11 – 13: Gebed tot God om recht te doen en Zijn verbondstrouw te tonen

Tekst voor tekstbehandeling van deze 56^e Psalm

Lessen voor ons

Deze Psalm is geschreven door David en bestemd voor de opperzangmeester, hier wordt de koorleider bedoeld. In 55 psalmen wordt dit opschrift genoemd. De koorleider heeft de leiding aan het maken van muziek in de tempeldienst. Soms wordt een muzikale aanwijzing gegeven, die speciaal voor de koorleider bedoeld is. In andere gevallen volgt geen muzikale aanwijzing. Het gebeurde wel dat de koorleider de psalm moest voorlezen of voorzingen tijdens de eredienst in de tempel. Een van de koorleiders was Asaf en een andere was Jeduthun. Ook onder de kinderen van Korach waren koorleiders. Zie de Psalmen 42; 44-49; 84 en 85; 87 en 88. We weten dat de kinderen van Korach gespaard werden toen het oordeel over hun vader werd voltrokken.

In **vers 1** lezen we: een gouden kleinoord van David, voor de opperzangmeester op Jonath Elem Rechokim; als de Filistijnen hem gegrepen hadden te Gath. Deze woorden bleken moeilijk te vertalen, daarom hebben de vertalers het onvertaald gelaten. Daarom is het ook moeilijk om uit te leggen wat ermee wordt bedoeld. De meeste verklaarders komen toch terug op deze vertaling: ‘*een stille duif in verre plaatsen*’. Dat heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met de melodie van het lied. Misschien een bekend lied

uit die dagen. David gebruikt deze woorden met een bepaald doel. Een stille duif...De nadruk valt op beide woorden: 'stil en duif'. Een duif kan soms zomaar op een tak zitten en zich een beetje schuchter gedragen: een stille duif, een duif der stomheid, in verre plaatsen. Zo was Davids toestand, hij was in het Filistijnse land, in Gath en daar is hij stil geworden: stil, verjaagd, verbannen, ver van huis en haard, vervreemd en onzeker. Geen geschreeuw meer te horen, geen gefladder met zijn vleugels, geen gekrijt, Hij is stil...

In **vers 1** wordt ook gesproken van 'een gouden kleinood'. Verschillende psalmen hebben die titel. Kleinood betekent een verborgenheid, een geheim. Een gouden verborgenheid dus. David schrijft hier zijn gouden gedachten. Inde kanttekeningen lezen we het woordje '*Michtam*' in het Hebreeuws. Iets wat van het kostelijkste goud is. De kanttekenaren zeggen dat Psalm 56 deze titel draagt vanwege de bijzonder kostelijkheid en uitnemendheid. De aanleiding van deze Psalm is de ontmoeting van David met de Filistijnen, waarbij hij bijna werd ontmaskerd (*zie 1 Sam. 21: 10 – 14*)

In vers 2 bidt David: zijt mij genadig, o God, want de mens zoekt mij op te slokken, de ganse dag dringt mij de bestrijder.

Zijn leven is in gevaar, van alle kanten wordt hij door vijanden bedreigd. Zoals blijkt uit dit gebed heeft hij veel vijanden, die uit zijn op zijn dood.

Wel toont David zich in deze verzen als een onwaardige, die een prooi dreigt te worden van zijn bestrijders. Wat wel opvalt is, dat deze bedreigingen hem op een goede plaats brengen: naar de Allerhoogste. Ja, zelfs al zag hij Gods toelating en besturing in de aanslagen van zijn vijanden, toch keerde hij zich tot Hem met een roep om genade. Zijn bestrijders gedroegen zich als wrede monsters, die hun muilen openden om hem te verslinden, maar hij mocht zijn mond opendoen in een smeekgebed tot God, Die Zijn kinderen toch als de appel van Zijn oog wilde bewaren. Saul en zijn helpers gedroegen zich hier als instrumenten van de duivel en David klaagde God dat men rusteloos zijn ondergang zocht. Wat is het een voorrecht als de aanslagen van satan ons ertoe aansporen de toevlucht te nemen tot de Allerhoogste, Die uit genade ons kan en wil redden. Tot wie nemen we alleen de toevlucht? Tot iemand die je vertrouwt. Maar het is nodig dat David zich als een onwaardige in zulke omstandigheden met al zijn vrees op God te vertrouwen. De vrees voor de vijanden mag uitdrijven tot de Schuilplaats die er bij God is. Saul en zijn handlangers gedroegen zich in die tijd als Davids vijand, maar wat een wonder, David vond steun in Gods Woord (**vers 4 en 5**). Dat had David al eerder ondervonden: Hen die door vrees worden opgejaagd, vinden geborgenheid bij God. Wanneer vlucht je? Als je weg wilt bij iets wat vrees inboezemt. Vervolgens vlucht je naar iemand die je vertrouwt. Je vertrouwen is gegrond, als je weet dat jouw zoeken naar geborgenheid geaccepteerd wordt. Is er oprechtheid in deze overgave aan God, dan zal Hij je behoeden en kan niets je schaden. Davids vijanden bleven voortdurend bezig om zijn ondergang te zoeken. Wat deden ze al niet? Ze verdraaiden zijn woorden, ze spanden heimelijk samen tegen hem, ze gingen zijn gangen na – en dat alles tot zijn verderf (**zie vers 6 en 7**). Dan is er toch geen betere weg om het bij God neer te leggen. Hij alleen kan het voor ons opnemen. Maar... dan moeten onze vijanden ook Gods vijanden zijn. David mag nu al zijn nood bij God kwijtraken. Dat lezen we in de **verzen 8 tot en met 10**. David stelt de vraag of zij hun straf zouden ontlopen. Hij roept of God al de volken die zich tegen hem keren in het verderf wil storten (**vers 8**) De wraak komen we in verschillende psalmen tegen (28, 54, 68, 94, 143). Als we die wraak in psalm 137:9 lezen, dan huiveren

we. Toch moeten we ten eerste bedenken dat die wraak te maken heeft met de eer van God. In geen enkele psalm is die wraak gericht op het eigen belang. Ten tweede neemt niet de dichter zelf wraak, maar bidt of God het kwaad wil vergelden. In Deuteronomium 33: 35 zegt de HEERE dat alleen Hem de wraak en vergelding toekomen. De dichters leggen het oordeel in de handen van de HEERE. Vooral in het boek Openbaring wordt het verlangen uitgesproken dat God een einde zal maken aan het onrecht, dat Zijn Naam aantast. Tegelijk lezen we daar ook over de vergeving die Christus wil schenken (Openb. 6: 10).

Bij vers 9 wil ik wat uitvoeriger stilstaan en ook de lijnen doortrekken naar onze tijd. Mooie gedachten vond ik in een preek van ds. Hofman jr., die ik jullie niet wil onthouden. De HEERE weet van alle omzwervingen van David en van alle tranen die hij heeft vergoten. Omdat David e.e.a. in de vraagvorm gebruikt, wil hij benadrukken dat God van al Davids omzwervingen en tranen op de hoogte is. Omzwerven, dat was Davids leven in één woord, vooral na zijn zalving tot koning over Israël. Gij hebt mijn omzwerven geteld; het begon zo mooi, het was een goede tijd voor David, wat was de Heere dichtbij. Saul heeft zijn duizenden verslagen, David zijn tienduizenden. Het ging van kracht tot kracht. Uit deze periode dateren ook bepaalde psalmen.

Toch komt er een omkeer, het wordt anders. Het omzwerven begint al in het paleis van Saul: En Saul had het oog op David, van die dag af en voortaan (1 Sam. 18 vers 9). Saul wordt voor David een vijand. Weg die vrede, zomaar ineens, soms ook geleidelijk. Zo ontstaat in Davids leven vereenzaming en isolatie. Hij begrijpt het niet, het is zo raadselachtig. Omzwervingen. Alleen komt hij te Nob, Saul laat de priesters van Nob doden en dat alles om hem. Dan gaat hij naar Gath, waar hij uiteindelijk zichzelf gek maakte onder hun handen. U weet het, hij bekrabbelt de deuren en laat het speeksel in zijn baard lopen. Kan het allemaal nog dieper wegzakken? Kan het nog onmogelijker? Kan dat met genade bestaan? Was de Heere dan weg in Davids leven, gelukkig niet, maar de Heere moest weer op Zijn werk terugkomen. Daar in Gath is God in Davids leven teruggekomen. Tussen Gath en Adullam heeft Davids zijn omzwervingen teruggekregen. Maar hij heeft ook gezien dat God die omzwervingen heeft geteld. En dan pakt David zijn pen en begint hij te schrijven. Wel krijgt hij zijn omzwervingen terug, maar wat een wonder, hij mag ze ook kwijtraken bij zijn God. God heeft ze geteld, maar is ze ook voorgegaan. *‘Velen zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen; maar uit alle die redt hem de HEERE (Psalm 34:20)*

Dat had David misschien niet geleerd als hij van het paleis regelrecht naar de troon was gegaan. Ja, dat zijn zaken die geleerd worden in Nob, in Gath en in Adullam. Daar moest David leren dat God hem niet nodig heeft. Daarom moest Jozef in de gevangenis terecht komen. En wat was het aller diepste punt voor Jozef? Toen de schenker hem vergat. Zou God Zijn genâ vergeten, nooit meer van ontferming weten? Daarom moest Mozes de woestijn in en veertig jaar lang achter de schapen aanlopen. Heel anders dan de situatie waarin hij verkeerde toen hij die Egyptenaar dood sloeg.

En dan de tranen: *‘Leg mijn tranen in Uw fles’; zijn ze niet in Uw register?* Dan gaat het niet over een glazen fles, maar meer aan een leren zak. Davids tranen staat genoteerd in Gods register. *Wat kan dat betekenen?* Het kan wijzen op een oud Romeins gebruik. Bij iemand in groot verdriet, kwamen mensen op bezoek met de ‘tranenflessen’. Die tranen werden opgevangen in zo’n fles, in zo’n leren zak, als een gedachtenis aan die

gebeurtenis. Zo zegt David tot de Heere: 'Zie toch mijn tranen aan'. Ze zijn geen grond, maar U hebt ze toch gezien? Een tweede mogelijkheid is: de Joden bewaarden hun waardevolle dranken in leren zakken. Dan is het alsof David nu zegt: 'Heere U mocht mijn tranen aanzien als waardevol vocht'. Zo heeft God ook de tranen van Hizkia gezien. Hij ziet toch die met tranen zaaien? Denk aan Psalm 126: Die hier bedrukt met tranen zaait, zal juichen als hij vruchten maait. Die 't zaad draagt dat men zaaien zal, gaat wenend voort, en zaait het al; maar hij zal, zonder ramp te schromen, eerlang met blijdschap wederkomen, en met gejuich ter goeder uur, zijn schoven dragen in de schuur.

In het Hebreeuws staat het woordje 'tranen' in het *enkelvoud*: *mijn traan*. God ziet dus elk van zulke tranen. Christus is Zelf in de diepte van elke traan afgedaald. Want Hij is in alle benauwdheden benauwd geweest.

Nog iets. Úw fles, staat er. Gij hebt mij omzwerven geteld 'leg mijn tranen in Úw fles. Heeft God een tranenfles? Als God een tranenfles heeft voor de tranen van Zijn kinderen, zal Hij er dan niet één hebben voor de tranen van Zijn eigen Zoon? Zouden die tranen niet oneindig meer waarde hebben? Is elke traan van Christus, de Zoon van God, niet waard om overdacht en bewaard te worden? We lezen over de tranen van Jezus, toen Hij weende over de onbekeerlijkheid en de hardheid van Jeruzalem. Deze tranen zijn toch niet verloren gegaan?

Het is nodig dat David (en ook wij) oprecht bij God terechtgekomen zijn en dus aan Zijn kant zijn gebracht. Daarom kon David zeggen: '**Dit weet ik, dat God met mij is' vers 10b**'. Dat leert Christus ons als Hij zegt: 'Zo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn Woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen en zullen woning bij hem maken' (Joh. 14:23).

In **vers 11 en 12** prijst David het woord van God en hoeft hij niet bang te zijn. Wat zal een mens David kunnen aandoen als de HEERE aan zijn zijde is? In veel Psalmen wordt God getekend als Strijder. Een koning, die een leger aanvoert. HEERE der heirscharen, HEERE der legermachten.

In de verzen **13 en 14** spreekt David vol vertrouwen uit dat hij alles wat hij aan God heeft beloofd, ook zal doen. Hij zal God loven en danken, omdat Hij het leven van David heeft gered. David zal een leven leiden voor het aangezicht van God. Doordat David hier de vraagvorm gebruikt, wil hij benadrukken dat God hem zal redden. In de laatste verzen van deze Psalm brengt David God lof en prijst hij Zijn Woord. Hier zijn het niet slechts woorden maar het gaat over de vernieuwing van zijn leven door Gods genadige redding. Hier blijkt dat zijn Godsvertrouwen is gegroeid en hij wil niets liever dan roemen in en leven van Gods geloften. God krijgt alle lof en dank, omdat David bij Hem geborgenheid heeft gevonden voor zijn ziel. Dan is de dood verslonden en heeft hij zicht op een leven dat niet sterven kan, een leven dicht bij God. Hij mag te midden van anderen, die kinderen des lichts zijn, wandelen, omdat ze met Hem leven voor Gods aangezicht, in Zijn nabijheid en in de vreugde van een geschonken heiligheid. Hier zien we de wondere versterking van een oprecht geloofsleven, door oefeningen die we zo niet begeerd hadden, maar die tot eer van God zijn en ons daardoor veel vreugde geven.

Zingen: Psalm 56 vers 5